

6de VERGADERING. — 2 DECEMBER 1903.

Mededeeling van ingekomen stukken. — Regeling van werkzaamheden.

6de VERGADERING.

VERGADERING VAN WOENSDAG 2 DECEMBER 1903.

(GEOPEND TE 8½ UUR DES AVONDS.)

Ingekomen: 1°. berichten van leden; 2°. Regeeringsbescheiden; 3°. boekwerken; 4°. verzoekschrift; 5°. wetsontwerpen. — Regeling van werkzaamheden.

Voorzitter: de heer Schimmelpenninck van der Oije.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 31 leden, te weten de heeren:

van den Biesen, Woltjer, Michiels van Kessenich, Vening Meinesz, Gleichman, Godin de Beaufort, van Welderen Rengers, Reekers, van Roijen, Rahusen, Siekenga, Havelaar, van Velzen, Welt, Breebaart, van Boneval Faure, van Zinnicq Bergman, Kist, van Lier, Bevers, Prinzen, 't Hooft, Bultman, de Jong, Laan, Brouwers, Hovy, van der Does de Willebois, van Pallandt van Waardenburg en Neerijnen en Dojes,

en de heeren Ministers van Buitenlandsche Zaken en van Koloniën.

De notulen van het verhandelde in de vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd.

De Voorzitter deelt mede, dat zijn ingekomen:

1°. berichten van leden die verhinderd zijn de vergadering bij te wonen: van den heer Nijsingh, wegens ambtsbezigheden, deze week; van den heer Stork, wegens verblijf in het buitenland; van den heer Bosch van Drakestein, wegens ongesteldheid; van den heer Cremers, wegens voortdurende ongesteldheid, ook volgende dagen; van den heer Dijkmeester, wegens ambtsbezigheden.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen;

2°. een missive van het Departement van Koloniën, ten geleide van een rapport betreffende een reis door de kolonie Curaçao, handelende over waterverschaffing en bevoeiingswerken in die kolonie.

Deze missive wordt voor kennisgeving aangenomen; het rapport zal in de boekerij der Kamer geplaatst worden;

3°. de volgende boekwerken:

Tijdschrift voor Indische taal-, land- en volkenkunde. Deel XLVI, afl. 5;

prof. dr. A. P. Fokker, De vertegenwoordiger van de bacteriologie aan de Rijksuniversiteit te Groningen. Open brief aan dezen van prof. dr. H. W. Middendorp;

Geschiedenis van den strijd over de beteekenis der Koch'sche bacillen bij de tuberculose en diens geneesmethode. Open brief aan prof. dr. S. S. Rosenstein, te Leiden, van prof. dr. H. W. Middendorp.

Deze boekwerken zullen worden geplaatst in de boekerij der Kamer;

Handelingen der Staten-Generaal. — 1903—1904. — I.

4°. een verzoekschrift van J. I. de Rochemont, in zake de behartiging van de belangen der stationschefs bij den dienst der Staatsspoorwegen op Java, bij de aanstaande reorganisatie van dien dienst.

Dit adres zal worden gezonden aan de Commissie voor de Verzoekschriften;

5°. de volgende door de Tweede Kamer aangenomen wetsontwerpen:

begroting van Nederlandsch-Indië voor 1904 (4);

naturalisatie van N. D. J. Voss en elf anderen (81);

wijziging van hoofdstuk V der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1902 (73);

verhooging van de begroting van uitgaven der Algemeene Landsdrukkerij voor het dienstjaar 1902 (74);

bekrachtiging van provinciale heffingen in Zuidholland (drie ontwerpen) (72);

bekrachtiging van provinciale belastingen in Noordbrabant, Gelderland, Zuidholland, Noordholland, Zeeland, Utrecht, Friesland, Overijssel, Groningen, Drenthe en Limburg (37);

regeling van de ontvangsten en uitgaven van het Pensioenfonds voor weduwen en weezen van burgerlijke amtenaren, voor het jaar 1904 (95);

wijziging van het IXde hoofdstuk der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1902 (28);

verhooging en aanvulling van het IXde hoofdstuk der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1903 (29).

Deze wetsontwerpen zullen naar de afdelingen worden verzonden.

De Voorzitter: Ik heb de eer aan de Vergadering mede te deelen, dat door de Centrale Sectie besloten is Donderdag 3 December in de afdelingen te onderzoeken de Indische begroting en de wetsontwerpen van eenvoudigen aard, door de Tweede Kamer aangenomen. Het is mijn voornemen a. s. Vrijdag een openbare vergadering te houden ter behandeling van de wetsontwerpen tot wijziging der Militiewet (57) en betrekkelijk de tuchtscholen (56), benevens de kleine wetsontwerpen van eenvoudigen aard, voor zoover die in staat van wijzen zullen zijn.

De vergadering wordt gesloten.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS over het ontwerp van wet tot aanvulling en wijziging van eenige bepalingen der Militiewet 1901 (Staatsblad 1901, n°. 212), aangevuld bij de wet van 20 Juni 1902 (Staatsblad n°. 119). (57)

Nadat het Voorloopig Verslag der Commissie aan de Regeering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

§ 1. In de zitting van de Tweede Kamer van 18 November l.l. zijn door den eerstondergeteekende de redenen blootgelegd, waarom de drie bij het ontwerp van wet betrokken Ministers na onderling overleg gemeend hebben, de vraag, of ten slotte de voorgestelde wijzigingen van art. 109, hoe gewenscht ook in sommige opzichten, moesten worden gehandhaafd, ontkennend te beantwoorden.

Dat men, de beweegredenen voor de intrekking van art. 109 kennende, der Regeering van die intrekking een verwijt maakt, is niet zonder leedwezen vernomen. In elk geval zij de vraag geoorloofd, of het wel billijk is, in dit opzicht te gewagen van eene „plotselinge frontverandering", waar in het eind de beslissing eene quaestie van appreciatie geworden was.

Immers bij de hiervoren bedoelde uiteenzetting der zaak in de Tweede Kamer is duidelijk gemaakt, dat en waarom de voorgestelde wijziging van art. 109 eene bijkomende zaak was en er geene aanleiding bestond in de gewisselde stukken eenig verband te leggen tusschen dat voorstel en de gebeurtenissen van het voorjaar.

Niettemin wordt in het Voorloopig Verslag door sommige leden zulk verband als vaststaand aangenomen, om daarop afkeuring van de intrekking te kunnen gronden.

Dit kan niet anders dan bevreemden.

Met belangstelling werd door ondergeteekenden vernomen, dat het wetsvoorstel ook nu nog veel inhoudt, dat goedkeuring kon wegdragen en waarmede men zich kon vereenigen.

§ 2. Aan de leden die hunne ingenomenheid uitspraken met de intrekking der voorgestelde wijzigingen, zij opgemerkt, dat er eenige overdrijving in ligt om te gewagen van incidenteel „der burgerij zwaardere lasten op te leggen”. En bij de schriftelijke gedachtenwisseling, en bij de mondelinge beraadslaging over het wetsontwerp, is van de zijde der Regeering getracht de geringe afmetingen van de voorgestelde wijzigingen te doen uitkomen. Te oordeelen naar de door evenvermelde leden gebrachte uitdrukking is die herhaalde poging zonder goeden uitslag gebleven.

Daarom zij hieromtrent nog opgemerkt, dat tweeërlei wijziging was voorgesteld, de eerste strekkende om voor het blijvend gedeelte het ploegenstelsel te doen vervallen, geschiedde hoofdzakelijk in het belang van de militieplichtigen zelf, zij het ook, dat tevens van den maatregel nuttig partij kon worden getrokken voor de opleiding van het militiekader tot hooger rang; de tweede, strekkende tot verhooging van het *maximum* van het blijvend gedeelte met 500 man, had niet zoozeer ten doel de getalsterkte van het blijvend gedeelte op te voeren, doch met deze wijziging werd voornamelijk beoogd — herhaaldelijk is het verklaard — om, bij de wetenschap dat de totale sterkte van het blijvend gedeelte in normale omstandigheden de 7500 man moest nabij komen, de bewoordingen der wetsbepaling „ten hoogste 8000 man” meer in overeenstemming te doen zijn met den feitelijken toestand, waarbij eigenlijk „ten minste 7500 man” worden gevorderd.

Hoe men van de zijde der Kamer bij nog nadere uiteenzetting van de blijkbaar bedoeling van den Minister heeft kunnen aantoonen, „dat de vermeerdering met slechts 500 man een uitvloeisel was van de regeling van het twee-ploegenstelsel”, wordt niet begrepen. Het voorstel strekte om het twee-ploegenstelsel te doen vervallen.

Van de regeling van een stelsel dat vervallen zou, kan dus ten deze geen sprake zijn.

Genoeg zij het, hier nogmaals te verklaren, dat er geenerlei verband bestond tusschen de gevraagde vermeerdering en het twee-ploegenstelsel.

Evenmin bestaat er grond om, zooals sommige leden hebben gedaan, de intrekking der wijziging te betreuren, omdat zeer noodig wordt geoordeeld eene oefening van acht maanden voor de onbestede korpsen.

Hier is blijkbaar misverstand, omdat de ingetrokken wijziging geene verandering zou hebben gebracht in den duur van de eerste-oefening voor die korpsen.

Waardeerende de belangstelling, die blijkt uit de verschillende gedane vragen omtrent de wijze van detachering ter versterking van sommige garnizoenen enz., wordt niettemin vermeend, dat de regeling van deze aangelegenheden moet worden overgelaten aan den Minister van Oorlog.

Het doen van mededeelingen omtrent eventueel te nemen maatregelen ter zake handhaving der openbare orde, wordt geacht te zijn niet in 's lands belang.

Verzekerd wordt echter, dat de Kamer met vertrouwen kan aannemen, dat al die maatregelen zullen worden getroffen, die kunnen bevorderen, dat, wanneer versterking van eenig garnizoen tijdelijk noodig mocht blijken, daarin ten spoedigste zal worden voorzien.

ARTIKEL EN.

Artikel 1.

Art. 110. Met genoegen vernamen de ondergeteekenden, dat

de wijziging, welke art. 110 ten slotte heeft ondergaan, naar veler oordeel zeer gewenscht was.

In de Zitting van de Tweede Kamer van 18 November 11. werd door den eerstondergeteekende herinnerd, dat de toenmalige Regeering zich op het standpunt geplaatst had, dat in art. 123, thans 110, andere omstandigheden waren bedoeld dan die welke in art. 185 van de Grondwet zijn neergeschreven, welk artikel meer bepaald betrekking heeft op 's lands defensie of op omstandigheden van internationalen aard. Het Kabinet dat art. 110 heeft voorgesteld; de Staten-Generaal die het voorstel aannamen; en ook dit Ministerie zijn, bij de interpretatie van de Militiewet 1901, van den aanvang af uitgegaan van het denkbeeld, dat art. 185 der Grondwet op zekere bijzondere omstandigheden van internationale politiek betrekking had en dat de Grondwet den gewonen wetgever volkomen vrij liet, om het onderwerp dat het hier geldt en dat zij beschouwen als te beoogen andere gevallen dan die van art. 185 der Grondwet, te regelen zooals hij noodig zou achten. Het is duidelijk dat voor art. 110 de terminologie van art. 185 der Grondwet niet is gevolgd. Men moest zich hoeden voor de gedachte, dat men bij art. 110 te doen had met de uitvoering van art. 185 der Grondwet.

De opmerking, dat er geen bezwaar tegen kan bestaan, dat in eene speciale wet eene uitdrukking, gelijk in het onderhavige geval „onverwijld”, nader ter bepaling voor een concreet geval wordt omschreven, stemt geheel overeen met de door de Regeering ten deze gevolgde handelwijze.

Art. 113 bis. Zooals door de Kamer wordt erkend, zal het artikel, zooals het nu luidt, tot vermindering van formaliteiten leiden. Wat niet wegneemt, dat ook verder al die maatregelen zullen worden genomen welke aan spoedige afdoening der verzoeken en spoedige uitbetaling van de toegekende gelden bevorderlijk kunnen zijn.

Dat de ruimere bijstand, dien de Staat thans zal kunnen verleenen, ten gevolge zal hebben, dat voortaan gemeentebesturen en particulieren zich van het verstrekken van hulp voor levensonderhoud zullen onthouden, is mogelijk, doch staat allerm minst vast. De hulp door gemeentebestuur en door particulieren in dergelijke gevallen verleend, moet toch haar grond vinden in de belangstelling van de werkgevers tegenover hen die tijdelijk hun dienst verlaten om hunne militieplichten te vervullen, en, zij verdient ook aanbeveling in gevallen dat er zelfs van nooddrift geen sprake is, vooral wanneer de afwezigheid — zooals bij herhalingsoefening — slechts kort duurt of een gevolg is van buitengewone omstandigheden, als in het voorjaar. Overigens zal er op worden gelet, dat rekening wordt gehouden met het verleen van hulp van andere zijde, opdat er geen dubbele vergoeding worde verstrekt.

Artikel 2.

Als datum voor het in werking treden van de wet is in de Tweede Kamer door de Commissie van Rapporteurs in haar op het artikel betrekkelijk amendement opgenomen 10 December 1903.

In de Zitting van die Kamer van 18 November 11. werd bij monde van haren Voorzitter medegedeeld, dat die datum was gekozen uit een oogpunt van deferentie voor de Eerste Kamer. Waar de strekking van het amendement was om de bepaling van art. 96 der Militiewet 1901 eerst in werking te doen treden met 1 Maart 1904 en dus niet toe te passen op de lichting 1903, had de eerstondergeteekende voor het amendement tegen den datum van 10 December geen bezwaar.

Wat de eigenlijke bedoeling van het amendement aangaat, ten gevolge waarvan de tegenwoordige lichting slechts zes en eene halve maand geoefend wordt, is in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag betrekkelijk het ontwerp van wet uitvoerig betoogd, dat de graad van geoefendheid van de miliciens der infanterie in velerlei opzichten niet voldoet aan den eisch, welke daaraan bij normalen oefeningsduur moet worden gesteld, en aanmerkelijk lager is dan andere jaren op hetzelfde tijdstip. Nog vóór de stemming over het amendement heeft de eerstondergeteekende de onvoldoende geoefendheid van deze miliciens, voornamelijk voor zooveel de schietvaardigheid betreft, opnieuw in het licht gesteld. Eerst daarna heeft hij uiteengezet,

waarom hij vermeende in de gegeven omstandigheden de beslissing aan de Kamer te moeten overlaten.

*De Minister van Staat,
Minister van Oorlog,*

J. W. BERGANSIUS.

De Minister van Marine,

ELLIS.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

KUYPER.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeeling van dit Antwoord aan de Vergadering haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld, 30 November 1903.

S' JACOB.

VAN LEEUWEN.

SICKINGA.

HAVELAAR.

STORK.

VOORLOOPIG VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS over het ontwerp van wet tot aanvulling en verhooging van hoofdstuk IV der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1903. (56)

Het onderzoek in de afdeelingen van deze wetsvoordracht heeft de volgende uitkomsten gehad.

Enkele leden betuigden weinig ingenomen te zijn met de oprichting van tuchtscholen, waarvan zij niet veel heil verwachtten. Hoe de inrichting dier scholen ook moge zijn, zoo betwijfelden zij het, of het te samenbrengen van een aantal gedemoraliseerde kinderen, in wie reeds allerlei ondeugden tot eene betrekkelijk groote mate van ontwikkeling zijn gekomen, tot resultaat zal hebben, dat vele daardoor van hunne zedelijke kwalen worden genezen.

Hier tegen werd opgemerkt, dat het moeilijk aangaat thans op te komen tegen het oprichten van tuchtscholen, waarvan het bestaan nu eenmaal is aangenomen en in de wet vastgelegd. Het onderhavige wetsontwerp heeft de strekking om te voldoen aan een eisch, gesteld in de wet van den 12den Februari 1901 (*Staatsblad* n°. 64) houdende beginselen en voorschriften omtrent maatregelen ten opzichte van jeugdige personen.

Algemeen achtte men de kosten, die noodig zullen zijn voor de stichting der tuchtscholen, buitengewoon, zoo niet buitensporig, hoog. De uitgaven daarvoor uitgetrokken kwamen onnoodig opgedreven voor, niet alleen wat de gebouwen zelve betreft, maar ook wat de terreinen aangaat.

Iedere school toch, ingericht voor een vijftigtal kinderen, komt te staan op eene uitgave van niet minder dan honderd negentig duizend gulden, dat is op drie duizend achthonderd gulden per kind, buiten de waarde der terreinen, terwijl één school met inbegrip van het terrein op eene som van ongeveer 4400 gulden per kind zal komen te staan. Waar bij een sanatorium voor longlijders — en men noemde dat te Laren — dat aan hooge eischen voldoet, de kosten ongeveer drie duizend gulden per bed hebben bedragen, achtte men de hier geraamde uitgaven zeer overdreven. In de andere Kamer had de heer DE SAVORNIN LOHMAN dan ook betoogd, dat eene som berekend na een basis van twaalfhonderd gulden per kind geheel voldoende zoude zijn.

In verband met deze cijfers en met hetgeen men van elders vernomen had, werd er ernstig aan getwijfeld, of de bouwplannen wel met gepaste zuinigheid en overleg zijn opgemaakt. Men meende, dat daarbij veeleer beoogd is het tot stand brengen van grootsche, op weelderigen voet ingerichte stichtingen, dan van eenvoudige inrichtingen, zooals die voor dit doel gewenscht zijn.

Zoo wees men er op, dat het terrein, dat de Minister op het oog heeft voor de tuchtschool voor meisjes nabij Utrecht, eene buitenplaats is, gelegen tusschen andere buitenplaatsen en villa's onmiddellijk aan den grooten weg, waarlangs een druk verkeer gaat en waar de grond een veel te hooge waarde heeft voor dergelijke doeleinden. Men meende, dat op eenigen afstand van meer gemelden weg uitgestrekte heidegronden gelegen zijn, die door hunne afgezonderde ligging beter geschikt en zeker voor veel lagere prijs te verkrijgen zullen zijn.

Meende men in het algemeen, dat bij inrichtingen als het hier geldt, weelde geheel behoorde vermeden te worden en bij de opvoeding der kinderen soberheid, ook in eenvoud hunner omgeving moet worden toegepast, zoo waren er eenige leden, die te meer op vermindering van allen overdaad aandrongen, omdat zij gekant waren tegen de overdrijving in mildheid en goedertierigheid — en waartegen zij wenschten te waarschuwen — die volgens hen bij de behandeling en verzorging van misdadigers en boeven plaats vindt. Er behoort tegen gewaakt te worden, dat er aanleiding besta, dat brave en oppassende burgers, die met moeite en zorg ter nauwernood in het meest dringend noodige kunnen voorzien, de levensomstandigheden, waarin gestraften verkeerden, kunnen benijden. Deze leden vreesden, dat dit ten opzichte der in de tuchtscholen verblijf houdende ook het geval zoude zijn.

De leden, die met de tuchtscholen zijn ingenomen, koesterden ernstige vrees, dat de groote opvoering van kosten aan de zaak zelve kwaad zal doen door eventueel gewenschte uitbreiding tegen te houden, afgeschrikt als men zal zijn door de hooge uitgaven.

Met het oog op een en ander werd gevraagd welke grootte van het terrein voor elke school de Minister noodig acht en voor het overige overlegging der plannen en der ontwerpen, alsmede eene opgave der kosten per kubieke meter inhoud der gebouwen.

Zeer vele leden drongen er bij den Minister op aan, dat hij bij de oprichting der scholen aanvankelijk met bedachtzaamheid zoude te werk gaan en de grootst mogelijke zuinigheid betrachten. Te dien einde ware het wenschelijk, dat hij niet den bouw van alle der door hem noodig geachte scholen reeds terstond zoude aanvatten. Het gold hier immers eene proef — en eene zeer kostbare —, terwijl men eerst na verloop van ettelijke jaren zal kunnen bepalen, hoe de inrichting der scholen zal moeten zijn om zooveel mogelijk aan het doel te beantwoorden.

Is een gebouw tot stand gekomen dan kan de daarmede opgedane ervaring voor de andere op te richten scholen nuttig worden aangewend en zal dit waarschijnlijk tot groote besparing van kosten aanleiding geven.

Twijfel bestond er bovendien bij velen, of er vijf scholen zullen noodig zijn. Het is toch zeker te verwachten, dat op dit gebied het particulier initiatief zich op den duur krachtig zal doen gelden. Het mag voorzien worden, dat als de Staat het particulier onderwijs meer geldelijk zal steunen, de gelden, welke dan uitgespaard worden op het verleenen van hulp aan het bijzonder onderwijs, zullen aangewend worden ten behoeve van particuliere inrichtingen, welke zich hetzelfde doel voor oogen stellen als men met de tuchtscholen wenscht te bereiken. Thans reeds is het particulier initiatief op dit gebied werkzaam en wanneer subsidiën aan dergelijke inrichtingen worden toegekend, dan zullen deze ongetwijfeld hare werkzaamheid gaarne uitbreiden en zullen er waarschijnlijk nieuwe inrichtingen in het leven worden geroepen.

Wanneer de bouw der scholen niet te gelijktijd wordt aangevat, zal men, naarmate de behoefte gevoeld wordt, tot oprichting van meerdere tuchtscholen kunnen overgaan, terwijl er dan tevens meer kans bestaat, dat men over voldoende en goede onderwijskrachten kan beschikken. Door sommige leden werd gevreesd, dat goede paedagogische krachten op den duur zouden ontbreken.